

Programma overstekbaarheid fauna 2017 - 2020

N225 kleine faunatunnel Doorn

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Knelpunten	3
2.1 Versnippering	3
2.2 Aanrijdingen	3
3. Stand van zaken 2017	5
3.1 Maatregelen rijksinfrastructuur	5
3.2 Maatregelen provinciale wegen	5
4. Maatregelen 2017-2020	7
4.1 Coalitieakkoord 'In verbinding' 2015-2019	7
4.2 Keuze verkeersmaatregelen ten behoeve van groot wild ('hotspots')	7
4.3 Verkeersmaatregelen ten behoeve van klein wild	8
4.4 Samenwerking met wildbeheereenheden en terreinbeheerders	8
4.5 Financiering en uitvoering	8
4.6 Monitoring	9
4.7 Communicatie	9
4.8 Beheer en onderhoud	9

Bijlage: Het programma Oversteekbaarheid fauna groslijst.

1 Inleiding

Op 7 juli 2014 hebben PS het Mobiliteitsplan provincie Utrecht 2015-2028 vastgesteld. Het Mobiliteitsplan bestaat uit twee delen: de Mobiliteitsvisie en het Mobiliteitsprogramma. In het Mobiliteitsprogramma staat onder andere beschreven dat de provincie negatieve effecten van mobiliteit op de kwaliteit van de leefomgeving wil voorkomen, dan wel minimaliseren. Eén van de speerpunten hierbij is het waarborgen van een goede oversteekbaarheid van provinciale wegen voor fauna. Een goede oversteekbaarheid voor fauna draagt bij aan de volgende doelen:

- het “ontsnipperen” van leefgebieden voor fauna;
- het verbeteren van de verkeersveiligheid (voor zowel mens als dier).

Dit programma Oversteekbaarheid fauna 2017-2020 geeft een overzicht van de maatregelen die voorzien zijn om de komende jaren de oversteekbaarheid van fauna op de provinciale wegen in de provincie Utrecht te verbeteren. Het doel van dit programma is om inhoudelijk en budgettair richting te geven aan de maatregelen die uitgevoerd kunnen worden, de monitoring van de effectiviteit van de maatregelen en het beheer en onderhoud.

Deze notitie heeft de volgende indeling:

- In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de problemen die een slechte oversteekbaarheid voor fauna met zich meebrengen.
- In hoofdstuk 3 wordt stilgestaan bij de maatregelen die de afgelopen jaren zijn genomen om de oversteekbaarheid voor fauna te verbeteren.
- Hoofdstuk 4 beschrijft de acties die in de komende jaren worden ondernomen om de oversteekbaarheid voor fauna verder te verbeteren. Hierbij komen ook aspecten zoals financiering, uitvoering, monitoring, communicatie en beheer en onderhoud aan de orde.

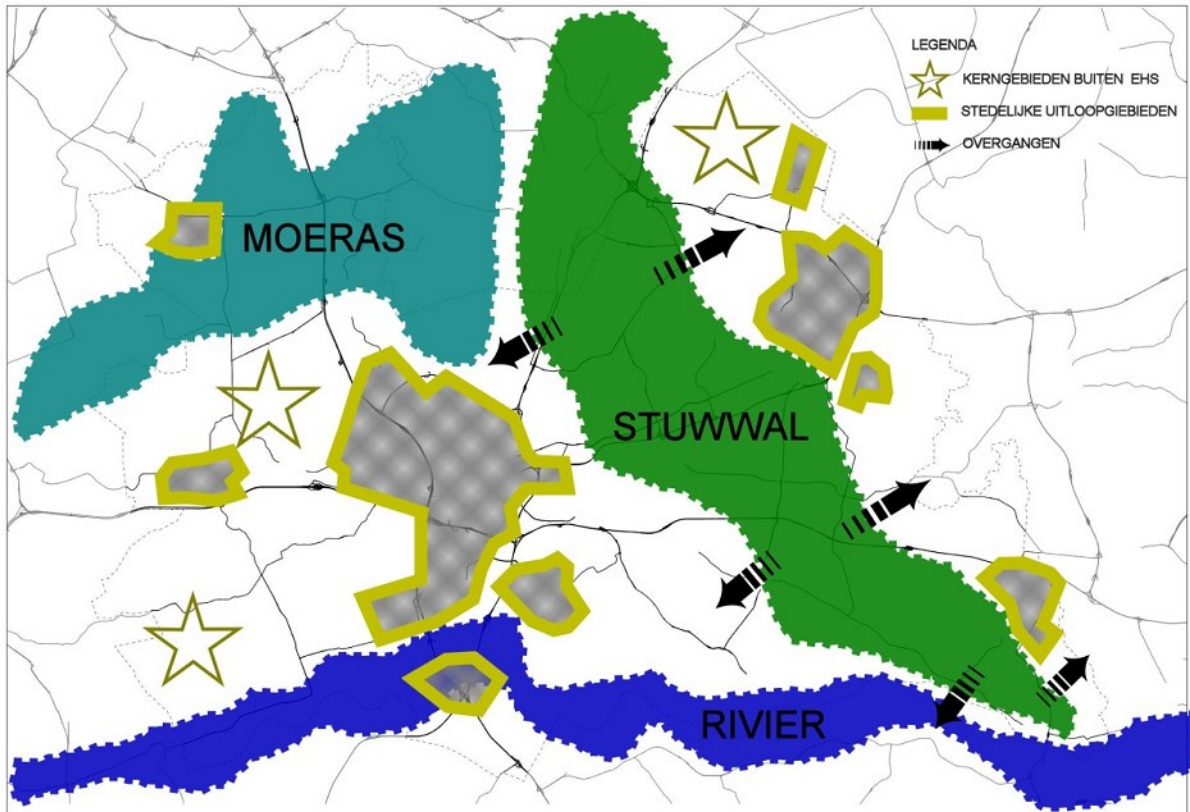
Dit programma Oversteekbaarheid fauna loopt in principe tot en met 2020. De bedoeling is om het programma om de paar jaar te herijken op basis van de laatste inhoudelijke, beleidsmatige en financiële inzichten. Op deze manier wordt gepoogd een goede balans te vinden tussen het vasthouden aan de beleidsdoelen voor de lange termijn en de benodigde flexibiliteit in de wijze waarop deze doelen bereikt kunnen worden.

2 Knelpunten

2.1 Versnippering

In 2012 is Natuur 2.0 Utrecht, netwerk van natuur vastgesteld. In het Utrechtse netwerk van natuur ligt de nadruk op het behoud en versterken van biodiversiteit in drie grote systemen:

- de bossen, heide, droge schraalgraslanden van de Utrechtse Heuvelrug met de bron- en kwelmilieus van de Gelderse Vallei en het Langbroekerweteringgebied;
- de moerassen, soortenrijke vochtige graslanden en plassen in de veenweidegebieden;
- het lint van uiterwaarden van de Neder-Rijn en Lek.

Natuurnetwerk provincie Utrecht

Voor veel planten- en diersoorten zijn grote natuurgebieden belangrijk. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN), voorheen Ecologische Hoofdstructuur, wordt in de provincie Utrecht echter veelvuldig doorsneden door infrastructuur waardoor het onvoldoende kan functioneren als een robuuste eenheid. Deze compartimentering van natuurterreinen in kleinere en slechter functionerende eenheden noemt men versnippering. Als gevolg van deze versnippering nemen de overlevingskansen voor de soorten af en komt de biodiversiteit onder druk te staan.

In 2016 is de Natuurvisie provincie Utrecht, een plus op Natuurbeleid 2.0 vastgesteld. De kern van het natuurbeleid ligt daarbij op het behouden, versterken en verbinden van de natuur. De provincie speelt daarmee in op de veranderde maatschappij. Hoofdlijnen van het natuurbeleid zijn de inzet op een robuust netwerk en meer aandacht voor beleefbaarheid en toegankelijkheid van natuurgebieden.

2.2 Aanrijdingen

Een gevolg van de versnippering van leefgebieden is dat veel dieren regelmatig drukke wegen en/of spoorlijnen moeten oversteken. Hierbij lopen ze een groot risico aangereden te worden. Zo vinden er jaarlijks ongeveer 220 aanrijdingen met reeën plaats in de provincie Utrecht¹, waarvan een groot deel op provinciale gebiedsontsluitingswegen (ook wel bekend als 80 km/u-wegen). De aanrijdingen veroorzaken niet alleen dierenleed; bij aanrijdingen met groot wild is er grote kans op materiële schade aan voertuigen² en letsel bij inzittenden.

¹ Bron: Faunabeheereenheid Utrecht 2015

² De gemiddelde schade wordt geraamd op € 1.900,- per aanrijding, dit komt dus neer op een totale schade van € 418.000,- per

Op de volgende pagina is een kaart weergegeven met de locaties waar de meeste ongevallen met reeën plaatsvinden.

Kaart "hotspots" aanrijdingen met reeën

Tot dusver is het ree het meest voorkomende groot wild in de provincie Utrecht. Op het zuidelijk deel van de Utrechtse Heuvelrug zijn plaatselijk damherten aanwezig. De kans is echter aanwezig dat in de toekomst ook edelherten naar de provincie Utrecht zullen komen. Naar verwachting zullen dit geen grote aantallen zijn omdat de leefgebieden binnen de provincie te klein zijn om plaats te bieden aan grotere populaties.

Het edelhert is qua oversteekgedrag doorgaans behoedzamer dan het ree. Gekoppeld aan de naar verwachting kleine populatie maakt dit de kans op een aanrijding met een edelhert redelijk klein. Echter, het edelhert is wel fors groter dan het ree. Dit betekent dat wanneer er zich onverhoopt toch een aanrijding met een edelhert voordoet de kans op letsel bij inzittenden relatief groot is.

3 Stand van zaken 2017

Het realiseren van fysieke verbindingen tussen natuurgebieden en het verbeteren van de overstek van wegen en spoorlijnen voor dieren gaan versnippering tegen. Dit draagt bij aan het behoud van de biodiversiteit van de Utrechtse natuur. Hiermee kan ook voldaan worden aan (inter)nationale verplichtingen voor natuurbehoud (Natura 2000). Daarnaast komen dergelijke maatregelen de verkeersveiligheid ten goede.

3.1 Maatregelen Rijksinfrastructuur

In 2004 is het Rijk begonnen met de uitvoering van het Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO). In dit kader zijn de knelpunten op de rijkswegen en spoorwegen in Utrecht en het NNN in aangrenzende provincies inmiddels grotendeels aangepakt. Er zijn diverse ecodeucten en grote en kleine faunatunnels gebouwd die de versnippering hebben teruggedrongen. Deze projecten zijn in samenspraak tussen Rijkswaterstaat, ProRail, provincie en diverse omgevingspartijen binnen gebiedsprojecten tot stand gekomen. Er zijn tot 2018 nog enkele projecten in voorbereiding of uitvoering bij Rijkswaterstaat en ProRail.

Ecoduct Mollebos A12 in aanbouw (2012)

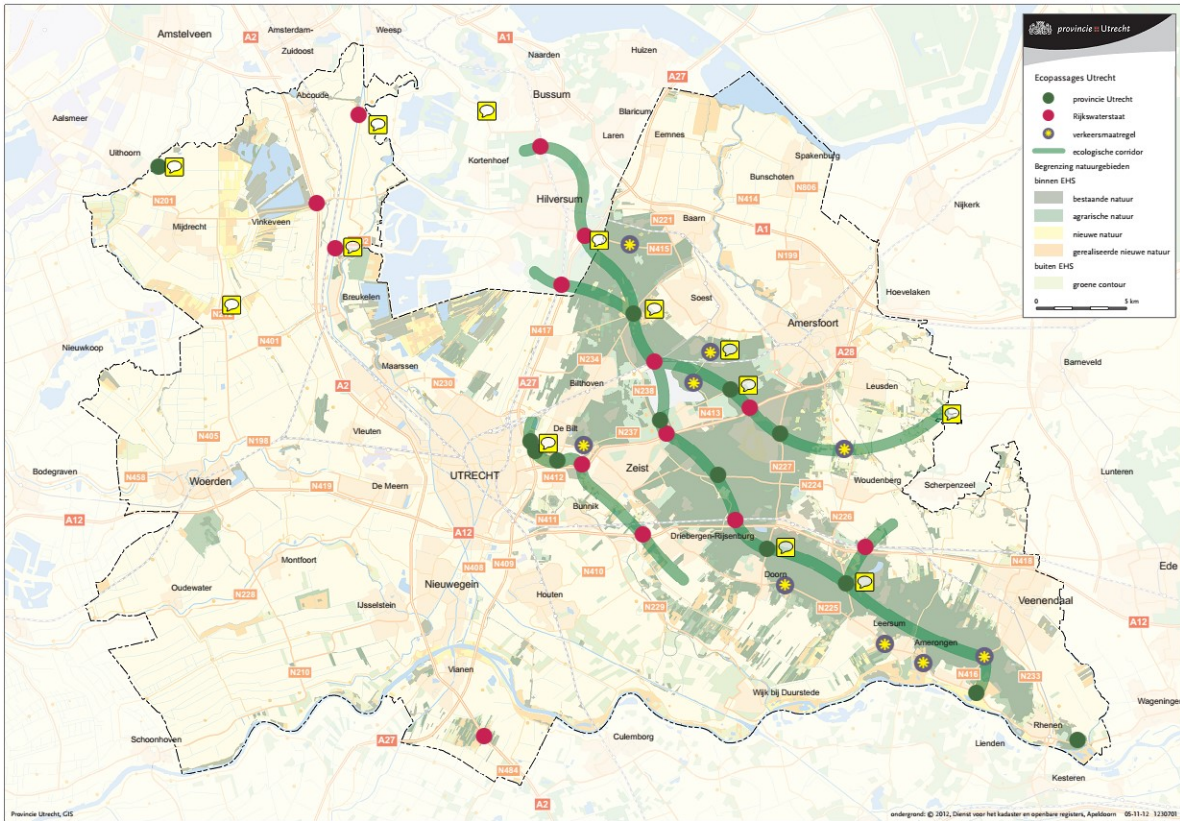
3.2 Maatregelen provinciale wegen

Aanvullend op het MJPO van het Rijk heeft de provincie Utrecht een eigen ontsnipperingsprogramma voor provinciale wegen opgesteld: Prioriteiten ecopassages (2005). In dat kader is de afgelopen tien jaar flink aan de weg getimmerd en is een aantal grote knelpunten opgelost door de bouw van vier ecodeucten (N225, N227, 2x N237). Aanvullend hierop zijn vijftig kleine faunatunnels aangelegd. Kleinere diersoorten zoals de das en de boomarter profiteren hiervan en hebben hun leefgebied uitgebreid. De maatregelen zijn vaak uitgevoerd als onderdeel van een gepland wegenproject. Zowel bij de aanleg van nieuwe wegen (N421) als bij groot onderhoud of reconstructies (N225 Grebbeberg) worden faunamaatregelen zoveel mogelijk integraal meegenomen.

Ecoduct Treeker Wissel N227

De komende jaren realiseert de provincie nog al geplande ecoducten op de N226 (Maarsbergen - Leersum) en de N227 (Maarn - Doorn). De ontsnipperingsmaatregelen van de N237 (Utrecht - De Bilt) door de provincie en in aansluiting daarop maatregelen aan de Biltse Rading door de gemeente Utrecht zijn nog in de uitwerkingsfase. Bij de N234 ter hoogte van Pijnenburg is op basis van onderzoek gebleken dat de realisatie van een ecoduct een effectieve ontsnipperingsmaatregel zou zijn. Voor de financiering van een ecoduct bij Pijnenburg wordt in eerste instantie gekeken naar meevallers bij de realisatie van de andere ecoducten.

Ecopassages provincie Utrecht Stand van zaken 2016

Naast de realisatie van ecoducten en kleinere faunapassages heeft de provincie op diverse van haar wegen kleinere verkeersmaatregelen genomen om de verkeersveiligheid met betrekking tot overstekend wild te vergroten. Hierbij moet gedacht worden aan het plaatsen van verkeersborden J27 'Groot wild' en het plaatsen van wildreflectoren op bermpaaltjes ter afschrikking van wild op het moment dat er verkeer nadert. In het voorjaar van 2016 zijn er bij wijze van proef op een aantal provinciale wegen tijdelijk extra waarschuwborden geplaatst omdat in deze periode reeën vaker oversteken dan gemiddeld vanwege de bronstijd. Indien uit evaluatie van de cijfers van aanrijdingen blijkt dat deze maatregel effect heeft zal deze de komende jaren herhaald worden. De verwachting is dat er na het derde jaar van toepassing, in 2018, meer inzicht in de effectiviteit van deze maatregel.

Wildreflector

Tijdelijk waarschuwingsbord J27

4 Maatregelen 2017-2020

4.1 Coalitieakkoord 'In verbinding' 2015-2019

Op ongeveer tien trajecten op provinciale wegen op de Utrechtse Heuvelrug resteren nog knelpunten die het functioneren van het NNN bemoeilijken. Daarnaast vragen de vele aanrijdingen met reeën op de Utrechtse Heuvelrug, in de Gelderse Vallei en Langbroekerweteringgebied om maatregelen.

Zoals in paragraaf 3.2 is aangegeven heeft de provincie op dit moment de realisatie van ecoducten op de N226 en N227 in voorbereiding. Ecoducten zijn echter duur en landschappelijk niet altijd even eenvoudig inpasbaar. In het Coalitieakkoord 'In verbinding' 2015 – 2019 is afgesproken dat op de overige plekken waar eerder ecoducten waren voorzien verkeersmaatregelen zullen worden getroffen in combinatie met het aanleggen van kleine faunapassages, tenzij zwaarwegende verkeersveiligheidsoverwegingen dit onmogelijk maken.

4.2 Keuze verkeersmaatregelen ten behoeve van groot wild ('hotspots')

Wanneer er sprake is van een locatie of traject waar zich (relatief) veel ongevallen met groot wild voordoen moet bij het zoeken naar een oplossing rekening gehouden worden met diverse aspecten:

- wegbeeld (rechte weg/bochtig, open/gesloten landschap, verlichting);
- betrokken diersoort(en) en hun leef-/trekgebieden;
- oversteekpatronen van de desbetreffende diersoorten (seizoensgebonden/permanent, dag/schemer/nacht);
- oversteekgedrag van de desbetreffende diersoorten (groepen/individuen, schuw/brutaal etc.);
- verkeersbeeld (intensiteiten);
- gedrag van individuele weggebruikers (snelheid, attentieniveau);
- spreiding of concentratie van wildongevallen;
- kans op ernstige afloop van een ongeval (letsel voor inzittenden).

Uit het oogpunt van effectiviteit en begrijpelijkheid voor de weggebruiker acht de provincie Utrecht de volgende verkeersmaatregelen de meest geschikte ter voorkoming van aanrijdingen met groot wild³:

1. Het inrichten van oversteekplaatsen met een wilddetectiesysteem, bestaande uit een verkeersbord J27 en verkeersbord A1 met dynamische verlaging van de maximumsnelheid (bord A1) tot 60 km/u op het moment dat een dier gedetecteerd wordt, in combinatie met maatregelen zoals rasters en wildroosters om het wild naar de oversteekplaatsen te geleiden.
2. Het tijdelijk plaatsen van (motto)borden gedurende specifieke perioden in het jaar waarin de kans op aanrijdingen duidelijk groter is dan normaal (bijvoorbeeld de bronstijd), eventueel in combinatie met verkeersborden A4 met een adviessnelheid van 60 km/u.

*Impressie wilddetectiesysteem
(bron: www.prowild.net)*

³ Voor meer informatie over (de effectiviteit van) verkeersmaatregelen ten behoeve van overstekend groot wild zie het rapport 'Road kills of roe deer (*Capreolus capreolus*) in the Netherlands – Assessment of impacts and mitigation measures' van Mirjam de Vries in opdracht van Natuurmonumenten en Universiteit Utrecht. Dit rapport is te downloaden via: <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/312187>

Het instellen van een permanente verlaging van de maximumsnelheid is een minder geschikte maatregel om wildongevallen op gebiedsontsluitingswegen tegen te gaan. Belangrijkste overweging hierbij is dat de oversteekproblematiek rondom groot wild in veel gevallen seizoens- en tijdstipgebonden is. Dit betekent dat een permanente snelheidsverlaging een groot deel van de dag of zelfs van het jaar geen functie heeft, wat de acceptatie van een dergelijke maatregel niet ten goede komt. De provincie Utrecht gaat terughoudend om met het toepassen van snelheidsverlagingen op haar wegen, voor meer informatie hierover zie de notitie 'Snelheidsregimes op provinciale wegen', vastgesteld op 24 januari 2017.

De hiervoor genoemde verkeersmaatregelen zullen met name toegepast worden op provinciale gebiedsontsluitingswegen buiten de bebouwde kom (80 km/u-wegen) met 2 x 1 rijstrook. Hier doen zich de meeste aanrijdingen met groot wild voor. Op provinciale erftoegangswegen (60 km/u-wegen) is de problematiek minder groot en zijn doorgaans geen maatregelen nodig. Op stroomwegen⁴ (100 km/u en hoger) dienen altijd ongelijkvloerse maatregelen te worden genomen. Hetzelfde geldt voor gebiedsontsluitingswegen met meerdere rijstroken per richting (bijvoorbeeld 2 x 2 rijstroken of 2 x 1 rijstrook met busstroken).⁵

4.3 Verkeersmaatregelen ten behoeve van klein wild

Lokaal, ook buiten het NNN, resteren bij provinciale wegen nog knelpunten voor specifieke soorten zoals de das, de otter en amfibieën. Voor deze kleinere diersoorten zijn zowel op gebiedsontsluitingswegen als op erftoegangswegen aanvullende maatregelen nodig in de vorm van lage rasters en kleine faunatunnels.

In 2002 is de otter geïntroduceerd in Noord-Nederland. De populatie groeit en de eerste dieren zijn gesignaleerd in de Nieuwkoopse Plassen, Vinkeveense Plassen en Vechtplassen. Ook zijn de eerste verkeerslachtoffers gevonden, o.a. op de N201 bij Vinkeveen. In het kader van het MJPO van het Rijk en het provinciale ontsnipperingsprogramma zijn de afgelopen tien jaar al diverse ontsnipperingsmaatregelen getroffen vooruitlopend op de komst van de otter. Dit gebeurt ook in de Vechtplassen door de provincie Noord-Holland, het Hoogheemraadschap en Waternet. Waar nodig zullen aanvullende maatregelen voor deze soort toegevoegd worden aan het provinciale programma. Uit provinciale inventarisaties blijkt dat er ongeveer 15 knelpunten zijn met provinciale wegen waar rasters en kleine faunatunnels een veilige oversteek voor otters kunnen bieden. Het betreft veelal locaties in het westen van de provincie waar grotere weteringen en vaarten kruisen met provinciale wegen.

4.4 Samenwerking met wildbeheereenheden en terreinbeheerders

De wildbeheereenheden (WBE's) in Utrecht nemen in hun jaarlijkse Werkplannen Reewild maatregelen om het aantal aanrijdingen tegen te gaan. Intensiever overleg tussen de WBE's en terreinbeheerders en wegbeheerders brengt in beeld waar de knelpunten liggen. Nieuwe ontwikkelingen in het terrein, het oogstseizoen of de start van een wegenproject brengen onrust in een gebied met een grotere kans op aanrijdingen. Intensiever overleg moet er voor zorgen dat er vooraf maatregelen getroffen worden om dit voorkomen. Bekeken wordt of gericht beheer van populaties nabij hotspots kan bijdragen aan het terugdringen van het aantal aanrijdingen.

4.5 Financiering en uitvoering

In het Mobiliteitsprogramma is onder 'Kwaliteit leefomgeving' € 2.000.000,- gereserveerd voor het verbeteren van de oversteekbaarheid fauna in de periode tot 2028. Van dit bedrag wordt € 500.000,- vrijgemaakt voor het nemen in maatregelen in de periode 2017-2020. Hierbij wordt het volgende kasritme aangehouden.

2017	2018	2019	2020
€ 100.000,-	€ 100.000,-	€ 150.000,-	€ 150.000,-

Eventuele kasritmeverschillen worden meegenomen in de jaarlijkse kadernota- en of najaarsrapportage.

In bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van de concrete maatregelen die de provincie de komende jaren verwacht te nemen. Deze lijst is een vertaling van de uitgangspunten uit de voorgaande paragrafen naar specifieke locaties. Het betreft een groslijst en bevat meer maatregelen dan waarvoor op dit moment budget beschikbaar is. De meest geschikte locaties en maatregelen worden geïnventariseerd samen met de wegbeheerders Wildbeheereenheden, Stichting Valwild en de terreinbeheerders. Uitvoering van de maatregelen is zoveel mogelijk gekoppeld aan de planning voor groot onderhoud conform de Trajectaanpak. Kleinere maatregelen die zonder hinder voor het verkeer kunnen worden uitgevoerd zullen los van de Trajectaanpak worden gerealiseerd.

⁴ De provincie Utrecht heeft op dit moment één stroomweg in beheer: de N230 (Noordelijke Randweg Utrecht).

⁵ Op wegen met meerdere rijstroken per richting is de oversteeklengte voor het wild te groot. Bovendien verhoogt de mogelijkheid voor voertuigen om elkaar in te halen het risico op zogenaamde 'afdekongevallen'. Dit zijn ongevallen die ontstaan doordat bij inhaalmanoeuvres het ene voertuig het zicht op het andere voertuig tijdelijk kan ontnemen voor personen of dieren die langs de kant van de weg staan en vice versa.

De planning is voorlopig omdat er veel omgevingsfactoren zijn die de uitvoering van een deelproject kunnen bepalen. Zo is er meestal medewerking nodig van derden of zijn vergunningtrajecten niet altijd zeker. Anderzijds doen zich soms ook kansen voor om bijvoorbeeld mee te liften met de uitvoering van natuurprojecten die benut moeten worden.

4.6 Monitoring

Stichting Valwild

Stichting Valwild Utrecht heeft een belangrijke taak bij het afhandelen en de registratie van de wildaanrijdingen in Utrecht. De jaarlijkse gegevens over de wildaanrijdingen die door de stichting worden verzameld en beschikbaar gesteld geven mede richting aan de prioritetelling voor het treffen van maatregelen.

<http://www.faanabeheereenheid.nl/utrecht/Faanabeheer%20in%20de%20praktijk/03.12%20contentpagina%20Stichting%20Valwild.doc/>

Monitoring natuur

Om het natuurbeleid goed uit te voeren baseert de provincie Utrecht zich op actuele natuurinformatie omtrent het voorkomen van bijzondere planten en dieren in een gebied. De gegevens worden verzameld volgens de landelijke methode van het Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL). In Natura 2000-gebieden is deze monitoring nog wat uitgebreider. In het overige landelijk gebied brengt de provincie de flora en fauna van wegbermen, sloten, slootkanten, poelen, houtwallen, kleine bosjes en dergelijke in een tienjarige cyclus in kaart. Daarnaast doet de provincie mee aan het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM), een landelijk onderzoeksprogramma dat bestaat uit diverse meetnetten dat trends in aantallen van planten- en diersoorten zichtbaar maakt.

Jaarlijks zal er aanvullend op dit natuuronderzoek op twee tot zes locaties monitoring plaatsvinden aan faunavorzieningen bij de provinciale wegen. Dit kan variëren van onderzoek van de oversteek van reeën op een bepaald traject tot het gebruik van kleine faunatunnels of ecoducten door verschillende diersoorten of het effect van wildspiegels langs de weg. Dit onderzoek wordt organisatorisch zo veel mogelijk gekoppeld aan het jaarlijks uit te voeren deelgebiedonderzoek flora en fauna dat de provincie laat uitvoeren. Ook de Trajectaanpak kan daarin sturend zijn, bijvoorbeeld om vooruitlopend op uitvoering de oversteek van dieren in beeld te krijgen.

Vooraf op de Heuvelrug wordt het gebruik van kleine faunatunnels gevolgd door de [Dassenwerkgroep Utrecht & 't Gooi](#) en lokaal door terreinbeheerders. De werkgroepen op de Zuidelijke Heuvelrug houden de aantallen bij van amfibieën die worden opgevangen en overgezet bij provinciale en lokale wegen.

In 2013 is er een nulmeting gedaan bij de ecologische corridors en ecoducten binnen het programma Hart van de Heuvelrug. Het is te overwegen om dit de komende jaren een keer te herhalen omdat inmiddels de ecoducten Op Hees over het spoor Utrecht - Amersfoort (2013) en N237 bij Soesterberg (2016) zijn toegevoegd.

4.7 Communicatie

Zowel het Rijk (MJPO) als provincie hebben op hun websites informatie staan over het beleid rond ontsnippering. Ook zijn kaarten beschikbaar waarop de maatregelen staan aangegeven. Bij grotere projecten zoals de bouw van ecoducten wordt een eigen communicatietraject opgezet. Er is regelmatig vraag naar de werking van de faunatunnels en ecoducten. Hier liggen kansen voor communicatie, door beter te laten zien dat de ecoducten en kleine faunatunnels ook gebruikt worden door dieren. In overleg met Communicatie zal dit verder uitgewerkt worden.

- Er wordt een persbericht uitgedaan bij het plaatsen van extra borden voor wildwaarschuwing in het voorjaar.
- Jaarverslag Stichting Valwild wordt gepubliceerd.
- In persberichten over het afronden van wegenprojecten worden faunamaatregelen die daar onderdeel van uitmaken genoemd in het persbericht.
- Jaarlijkse presentatie van de natuurmonitoring met daarin de gerealiseerde faunamaatregelen en waar mogelijk worden de natuureffecten aangegeven.

4.8 Beheer en onderhoud

Ecoducten

Het technisch kunstwerk waaruit een ecoduct met rasters bestaat is net als andere technische voorzieningen in onderhoud en beheer bij de Afdeling Wegen en is opgenomen in het Beheer Management Systeem. Het natuurdeel is in beheer bij de aangrenzende terreinbeheerder. Daarmee worden beheerafspraken gemaakt die schriftelijk zijn vastgelegd.

Kleine faunatunnels

De kleine faunatunnels met rasters zijn in 2016 opgenomen in Beheer Management Systeem waarin alle kunstwerken op de provinciale wegen zijn beschreven. Jaarlijks wordt er met een aannemer een beheerafspraak gemaakt over de inspectie, het onderhoud en kleine reparaties. Rasters die aangepast of verlengd moeten worden en grote reparaties, zoals het vervangen van grotere aantallen rasterpalen, worden gemeld door de aannemer.

Beheermaatregelen bermen en beplantingen

Waar nodig zullen bermen op een zodanig wijze beheerd worden dat ze niet aantrekkelijk zijn voor reeën om voedsel te zoeken. Ook zal waar nodig beplanting teruggedrongen worden om het zicht op overstekende reeën te verbeteren. Daarnaast zullen er waar nodig wildreflectoren worden geplaatst. E.e.a. gebeurt in overleg met de wegbeheerder, de wildbeheereenheden en de aangrenzende terreinbeheerders.

Colofon

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht op 27 juni 2017

Provincie Utrecht
Postbus 80300
3508 TH Utrecht
www.provincie-utrecht.nl

Samenstelling en redactie

Afdeling Fysieke Leefomgeving in samenwerking met de afdeling Mobiliteit, Economie en Cultuur en afdeling Wegen

Foto's

Fotoarchief provincie Utrecht